

*Вадим МИЦИК
(Черкащина)*

ГОЛОДОВКА НА ТАЛЬНІВЩИНІ ТА СУМІЖНИХ ЗЕМЛЯХ

Наша сім'я, а це мама з нами трьома дітьми та бабуся, пережила голодовку 1946-1947 років. Про голодовку 1933 року вони нам говорили як про велике страхіння і то пошепки. Та ще й наказували, щоб ніде не обмовилися, бо буде лихо. Отаким воно й залишилося в душі. Тема голоду, як і інші злочини комуністичної системи, владою приховувалася. Коли в кінці 1980-х років розгорнувся процес реабілітації жертв репресій, на пленумі районної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури нами ставилося питання про виявлення жертв голоду 1932-1933 років у селах Тальнівщини, складання списків умертвлених голодом людей та встановлення їм пам'ятників. Організацію очолював патріот району, знавець історії краю заступник голови Тальнівського райвиконкому Віталій Іванович Медведєв. Керівництво райкому компартії назустріч не йшло. Це питання я порушив на пленумі обласної організації товариства і запропонував червоних слідопитів у школах області переорієнтувати із подій війни 1941-1945 на виявлення жертв голоду 1932-1933 років. Мене підтримав секретар Черкаського обкому компартії Анатолій Чабан.

На наше прохання він звернувся до районного керівництва, і роботу стали налагоджувати. Спочатку до виявлення жертв голоду взялися краєзнавці: вчителі Іван Лагодзя у Павлівці-І, Василь Лагодзя у Заліському, Марія Баланюк у Гордашівці, директор Романівського сільського музею Кіндрат Ткач, пенсіонерка і фольклористка Ярина Мицик у Вишнополі, сільський активіст Григорій Білан у Мошурові. Це була дуже важлива робота, але зусиль їхніх було замало. Тоді був такий час: якщо зверху підтримували, то на місцях можна було робити. Ми зібрали голів сільрад, депутатів районної ради, поговорили з директорами шкіл, щоб переорієнтували «червоних слідопитів» на виявлення жертв голодомору. Радили, щоб ходили по вулицях, детально розпитували, хто й коли помер, записували всі випадки, пов'язані з цією великою трагедією в житті нашого народу. В людських душах голод ятрився наболілим горем, і треба було тільки дати невеличкий поштовх.

До кінця 1989 року ми вже мали списки умертвлених голодом людей по всіх 29 селах Тальнівщини. Там, де поставилися відповідально до справи, списки склали найповніші. Насамперед – це в селах: Заліському, Мошурові, Легедзині, Гордашівці, Соколівочці, Вишнополі, Тальянках, Онопріївці. У Гордашівці за виявлення померлих від голоду взялася Марія Баланюк, яка на той час працювала головою сільради. Депутати, пенсіонери пройшлися по всіх кутках села, і в список було внесено 906 осіб, померлих від голоду. У Мошурові спочатку числилося померлих 246 осіб. Григорій Балан ретельно досліджував проблему, і зараз у списку нараховується 722 особи. Так було і в Заліському. В. Лагодзя не полишив цієї важливої для наступних поколінь праці. Кількість жертв досягла 1100 осіб, хоч прізвища й імена багатьох уже позабувалися. У Лісовому, а це колишні села Беринка і Янківка, активність виявив і

директор сільського музею Іван Пастушенко. Разом із депутатами, учителями, учнями він виявлено 639 жителів, які померли голодною смертю. Недоробили у Майданецькому, Веселому Куті, Шаулісі, Поташі. Тут, як і в Павлівці-І, серйозно не перейнялися справою. За поданими списками, в Павлівці померло з голоду 20 чоловік. Краєзнавець І. Лагодзя тільки на одному кутку записав 141 померлого. Списки умертвлених голодом людей із сіл здали в музей історії хліборобства, на базі якого діє районний осередок Асоціації дослідників голодоморів в Україні. На міжнародний симпозіум «Голодомор-1933», який відбувся 1990 року у клубі Ради Міністрів УРСР, ми поїхали із конкретними даними. З того часу системно досліджуємо голод на Тальнівщині. Виявили документи, зібрали свідчення жителів району по голоду у 1920-х, 1930-х, 1940-х роках, народну творчість по цій трагічній темі, фотографії. Частина з них друкували у віснику музею «Світовид». Разом із списками вони склали основу книжки «Голодовка на Тальнівщині», яка готується до друку.

На честь цих безневинних жертв у Мошурові, Поташі у 1989 році було встановлено пам'ятники. Наступного року їх відкрили у Зеленькові, Соколівочці, у 1991 році - у Вишнополі, Корсунці, Романівці. У селі Криві Коліна коштом Володимира Мовчана встановлено цілий меморіальний комплекс: гранітні стели із викарбованими іменами, хрест та капличку. Всього в районі відкрито 27 пам'ятників жертвам голодомору.

РЕПРЕСІЇ ГОЛОДОМ – ПОЛІТИЧНИЙ КАНІБАЛІЗМ ВЛАДИ

Минають літа; люди гинуть,
Лютує голод в Україні.
Тарас Шевченко

Голод в Україні... Здавалося б, що ці слова несумісні. Та з приходом московських більшовиків до влади у нашій країні вони стали невід'ємною складовою їхньої діяльності. Світова наука нараховує 58 голодоморів на Землі за останню тисячу років. Три з них за 70 років радянської влади російсько-комуністичного зразка були в найхлібнішому краї. Чому так сталося? Імперські сили Росії, в тому числі й московсько-більшовицьке керівництво, дивилося на Україну тільки як на колонію, котру під різними приводами можна було нестримно і безборонно грабувати. Ленін до своїх ставлеників в Україні надсилав телеграми з вимогою вивозити побільше хліба. В одній з них він взагалі був категоричним: для потреб РСФРР забрати весь хліб. Крім того, в голоді більшовики вбачали один із найсильніших методів розправи над найдієвішими силами українського народу.

У січні 1918 р. Центральна Рада, аналізуючи ситуацію, зазначила в IV Універсалі, що «петроградське Правительство Народних Комісарів виповіло війну Україні, щоб повернути вільну Українську Республіку під свою власність. І посилає на наші землі свої війська — червону гвардію більшовиків, які грабують хліб у наших селян і без ніякої заплати вивозять його в Росію, не залишаючи навіть зерна, приготовленого на засів, убивають невинних людей і сіють всюди анархію, убивство і злочин».

Відомий факт, що в Україну з Росії було послано 48 продзагонів. Вони підпорядковувались комісару з продовольства О. Шліхтеру. Ними грабіжницьким чином було вивезено до Росії 2 млн 621 тис. 622 пуди хліба. У 1920 р. з України вивезено 4,5 млн. пудів цукру. Масово вивозилося зерно: з Поділля – 6 млн пудів, з Херсонщини – 7 млн, з Полтавщини – 4 млн, з Київщини – 3 млн 1921 р. Україну вже викошував голод, але це не зупиняло більшовиків. Вони й надалі вивозили хліб у Росію, а з наступного року – усі харчові припаси, ретельно виконуючи розпорядження свого лідера Леніна: “...полный сбор продовольствия на Украине, т.е. 100%, имеет для РСФРР абсолютно коренное значение”.

Безперечно, люди не могли миритися із свавіллям і безчинством більшовицьких неокolonізаторів. На Уманщині у серпні-вересні 1920 р. вибухнуло антибільшовицьке селянське повстання. У листопаді 1921 р. воно розгорілося з великою силою й охопило села Уманського, Звенигородського, Таращанського повітів. Очолював повстання Петро Кузьмович Дерещук – вчитель гімназії, полковник військ Директорії, військовий комісар Уманської округи Української Народної Республіки. Під його орудою було 4000 повстанців. На Звенигородщині повстання підтримав отаман Семен Гризло із сотнею кіннотників і двома тисячами піхотинців. Між Лисянкою і Таращею діяв Цвітковський із сімомастами кіннотниками та п’ятстами піхотинцями. Один з його учасників, уродженець с. Вишнополя Семен Дерещук у Київському ДОПРі 20 липня 1924 р. свідчив, що в серпні 1920 р. загони червоноармійців «дуже вороже ставилися до селян, знущалися над ними, били, забирали худобу, одіж та інше, забрали мало не весь урожай...».

Житель Тального, 90-річний Леонід Балабан 1993 року згадував: “Я ще пам’ятаю голод 1920-х років. Продзагони силоміць забирали зерно в людей. Потім засуха, грошова реформа. Кругом нестатки, голодні й опухлі люди...” .

Таке грабіжництво викликало перший голод в Україні 1921 – 1923 рр. Значимо, що це був тільки перший рік більшовицької влади. Розрахунок російсько-комуністичних керівників був суто політичним: засобами голоду вбити будь-яке прагнення до своєї держави — Української Народної Республіки, будь-яку згадку про неї. Політичний канібалізм був покладений за основу влади. Голод став одним із засобів боротьби проти українського народу. Це впливає цілком із вказівок Леніна співучасникам розбою. В листі до Молотова він пише: “Саме тепер і тільки тепер, коли в голодних місцевостях їдять людей і на дорогах валяються сотні, якщо не тисячі трупів, ми можемо (і тому повинні) провести вилучення церковних цінностей з найшаленішою і найнещаднішою енергією”.

Із скошеного у 1921 р. збіжжя обмолочено було лише четверту частину. Цього року в Україні голодувало майже 4 млн людей. Як наслідок такого канібальського експерименту більшовиків, в Україні під час першого радянського голоду померло до 1,5 млн людей. Запущений кістлявий привид голоду вже не сходить з української землі. Уродженка Жашкова Докія Гуменна, як молода письменниця, була відряджена на Запоріжжя, щоб написати про комуни. Ось що вона побачила через 10 років після революції: “Де б я не заходила на перепочинок, всюди не було чого їсти. Хліба нема!... І до хліба нема!... Хліб “викачали”, щоб їх день і ніч качало, забрали й останнє... Голод!... Селянське господарство

занепадає, руйнується... Яка кому користь від цього? А тут ще й привид голоду”. Письменниці на всесоюзному рівні влетіло за “реалізм” за те, що розкрила політику московського центру. А це йшов тільки 1928 рік.

Коли почалася колективізація, політика гноблення й визиску українського народу переросла в наступ на село. Це було добре видно прогресивним силам не тільки в Україні, а й на еміграції. Уже в червні 1930 р. Еміграційна Рада, яка базувалася в Парижі, звернулася до європейських країн: “Двічі більшовики призвели Україну (в 1921 і 1929 рр.) до голоду. Нема сумніву, що терором і сучасною колективізацією вони кинуть край в найгірше нещастя... Увесь світ повинен зрозуміти, що Україна знаходиться напередодні справжнього голоду, що, пограбована й поруйнована, вона живе з дня на день, що в неї видирають останній шматок хліба, потрібний для її власних дітей...”. Але уряди європейських країн, мовби за одностайною згодою, не почули голосу України перед страшною катастрофою.

Селяни опиралися колгоспам, злочинним методам влади. Майже в кожному селі, особливо на Поділлі (тоді в склад Вінницької області входила й частина сіл Тальнівщини), відбувалися заворушення — люди забирали з колгоспів своє майно. Здебільшого заворушення відомі під назвою жіночих бунтів – «волинок». Так у Тульчинській окрузі збунтувалося 148 сіл. В Ольгополі повстало 2000 селян. У Бершадському районі «волинки» відбулися майже у всіх селах: Березці-Бершадській, Вовчку, Голдашівці, Кидрасівці, Кириївці, Кошаринцях, Лісничому, Петківці, Поташні, Романівці, Сумівці, Флорині, Якубовці. У Баланівці 8 березня 1930 року жінки забрали усупільнений реманент, усе своє добро і тягло. Голову сільради Петра Бегу ув’язнили, дісталася й активістам. Старостою обрали Миліяна Тісного. Народне самоврядування тривало чотири дні. Комуністи і комсомольці переховувалися у лісі, а потім пішли на Бершадь. Для придушення повстання прибув загін ОДПУ під командуванням Левицького. Одного чоловіка – Кукурудзу – було вбито, а 35 повстанців заслано на Соловки. Серед них - Тетяна Волощук, Палажка Кучерук, Василь Гега (він утік із заслання і був убитий в селі головою колгоспу Мокляком), Павло Дисяк, Панас Тульчинський, Григорій Постанчук. З усіх живим повернувся тільки Антон Ошевський. Непокірні баланівці, хоч їх у голодовку померло майже тисячу чоловік, противилися хлібозаготівлі 1932 року. Цією справою також займалися органи ОДПУ.

Щоб приборкати гордий і непокірний народ, московсько-більшовицьке керівництво знову вдалося до випробуваного методу розправи – голоду. Механізм його був розроблений у зореносному Кремлі. Безпосередніми авторами були Сталін, Молотов, Каганович. Щоб запустити той механізм, Молотов двічі приїздив в Україну. Він говорив: “Вопрос сейчас стоит так: будет у нас хлеб — будет Советская власть, не будет хлеба — Советская власть погибнет. А у кого сейчас есть хлеб? У реакционного украинского мужичка и реакционного кубанского казачка. Они не дадут нам хлеб добровольно. Его нужно взять”. Скільки тут ненависті і зневаги! За нею пішли конкретні справи — хліб забирали силоміць!

В Україну 1932 р. надсилаються інонаціональні кадри – метрополія посилає своїх сатрапів у колонію. В Харків прибуває другим секретарем КП(б)У П.Постишев. Перед від’їздом Сталін його напучував: “Паша, этим голодом. – Авт.) ты сделаешь больше, нежели Семен (Будьонный – Авт.) своими конниками. На этих

слизняков (Петровського і Чубаря. – *Авт.*) не обращай никакого внимания”. В Дніпропетровську за роботу береться Мендель Хатаевич, невдовзі — секретар ЦК КП(б)У, в Одесі – Євген Вебер. Разом з ними в Україну приїхали керівники нижчого рівня, всілякі уповноважені, чекісти – по 20-30 в кожний район. Це вони й розгорнули здійснення сталінсько-молотовського плану: винищення українського народу канібальським методом – голодом.

На початку 1932 року у Харкові дали старт голодоморній хлібозаготівлі, і через місяць голод почав викошувати людей. 8 лютого 1932 року Політбюро ЦК КП(б)У оперативно розглянуло питання “О случаях голодования в деревне и мелких городах”. Не про допомогу людям на ньому йшлося, а про утасмнення людиножерної діяльності. У протоколі №102 зазначалося, що у випадках голодування “... запретить посылку каких бы то ни было официальных комиссий и ведения официального учета в отношении колхозов, районов и городов”.

В кожному селі були створені “ударні бригади”, члени яких, незалежно від території, працювали за однією й тією ж схемою: ходили по хатах і нахабним чином забирали в людей не тільки зерно, а й останні крихти. Повсюди бригади були озброєні металевими штричаками, якими відшукували закопане зерно. Їх, мабуть, окрилювали слова Постишева: “У мужика нужно забрать хлеб, а его посадить на картофельку”. Але на практиці забирали і картоплю, аби людина геть не мала що їсти. Ось що пише у спогадах Ярина Мицик про діяльність цих “кативістів” (похідне від активістів) або ж “лапацонів” у с. Вишнополі: “Із печі витягували горщики, виливали страву, і, якщо там була якась крупа, все в хаті ставили вверх дном. “Давай приховане зерно!” – кричали». Отже, хліборобів свідомо прирікали на голодну смерть.

Комуністична ідеологія торжествувала на людських трупах. Князь п'їтьми гуляв у кривавому похміллі. Катастрофу народу через голод Тарас Шевченко передбачив майже за століття. У поемі “Княжна” поет-пророк писав:

А голод стогне на селі.
І стогне, стогне по всій Україні.
Кара Господева. Тисячами гинуть
Голоднії люде. А скирти гниють.
А пани й полову жидам продають.
Та голоду раді, Бога благають,
Щоб ще хоч годочок хлібець не рожав...

Вже навесні 1932 р. в селах Уманщини голод почав викошувати людей. Район тоді належав до Вінницької області. Начальник ГПУ-ЧК в Україні В.Б.Балицький, який перед цим працював у Вінниці, почав спершу “обкатувати” сталінсько-молотовський план на Поділлі. В довідці оргінструктора ЦК КП(б)У про стан в Уманському районі пишеться: “Знову збільшилося захворювання від голоду, збільшилася смертність. В с. Фурманка лише з 1 по 5 травня вмерло 24 чоловіки від голоду. Є села (Дмитрушки, Фурманка, Ладжінка, Ропотуха), де смертність носить масовий характер. В с.Дмитрушках немає такого дня, коли б не вмирало 5-6 чоловік від голоду. Недоїданням охоплені всі села”.

На нараді в Харкові Молотов поставив завдання українському керівництву: здати державі майже все зерно. 21 червня 1932 р. від Сталіна й Молотова

надходить телеграма: “Никакие уклонения от выполнения... не должны быть допущены ни под каким видом”.

В листопаді 1932 р. вже не було зерна, який можна було б здавати. Та секретар Київського обкому КП(б)У М.Демченко поїхав по селах Тальнівського, Буцького, Жашківського районів і поставив вимогу: здати! На місцях ладні були три шкури здерти з селянина. “Бригади з викачки хліба” запрацювали ще з більшою силою.

Масова смертність від голоду, схудлі, опухлі й озвірілі люди, трупоїдство та людодїдство, хвороби і лиш одне на думці – як би щось з’їсти. Ось до якого звиродніння призвела більшовицька партія наших людей. Село Заліське на Тальнівщині мало 3 тис. 200 жителів. До кінця 1933 р., як встановив член районної організації Асоціації дослідників голодоморів в Україні В.Лагодзя, померло 1100 людей — майже кожен третій. Голод тут розпочався у 1932 р., а сім’ї розкуркулених зазнали його ще в 1931-му. Смертність збільшилася суворої зими 1933-го. До весни помирало по 8-10 душ щодня.

Голод затьмарював розум, і людина часто не відала, що робила. По селах ширилося людодїдство. У тому ж Заліському мати з’їла свою дитину, але її впіймали. У Вишнополі (за записами Я.Мицик) була сім’я людодїдів Гальпрейтухів, у якої працівники сільради виявили у підпіччі 6 людських голів. Аж моторошно стає, коли читаєш: “Олександра Рябенко з’їла своїх дітей – Лукію і Петра, Настя Мифодюк зарізала обох дітей і з’їла. Домника Діхтяренко (Махоньчиха) з’їла Танасія Усатенка, Гафію Король та В.Рябокonia. З людського м’яса вона робила колети і носила продавати їх на базар в Легедзину. Микола Довгошия впав і не встав. Коли люди верталися з поля, то тіло на ньому вже було вирізане в кількох місцях».

Дехто з активних насаджувачів голоду доходив до межі цинізму. Так, у с. Дзенгелівці Маньківського району “фундатор колгоспу” Спиридон Гутенко розсадив померлих з голоду односельців на дні ями і попіднімав їм руки, як на голосуванні. Одному в руки дав газету. Людей, котрі йшли на роботу, він закликав і говорив їм, що померлі голосують за колгосп, а живим, треба двома руками за нього голосувати.

Вимучені голодом селяни не мали сили справитися з весняними роботами в колгоспах, хоч їх туди приваблювали ськими-такими обідами та пайками. Так було і в Бабанському районі. Люди нарікали на свій жахливий стан, але замість того, щоб їм допомогти якимись харчами, партійне керівництво республіки 31 березня 1933 р. постановило максимально укріпити “партійними, советскими, милицейскими работниками и работниками ГПУ таких рассадников разложения колхозников, как Бабанский р-н...”.

У червні поля ще не були засіяні. Однак в жодній з районних газет – і натяку на голод, на те велике нещастя, яке радянська влада наслала на наших людей. В одній з газет читаємо, що винні... стінгазети, які не мобілізували людей на сівбу й не організували серед них соціалістичного змагання.

Прискорювачами голоду були грабіжницькі податки. Людей обкладали ними за непосильними нормами, а коли податки не сплачувалися, то приходили члени названих “ударних бригад” і забирали усе підряд. Про це детально написав у

листі житель с. Білашок О. Мельниченко: у сім'ї забрали корову, свиту й кожу, дочиста підмели зерно. Інша бригада забрала 5 кіп необмолочених снопів та 688 кг. зерна. Хоч за планом чоловікові треба було здати 560 кг хліба, здерли з нього 1210, а на забрані корову й коня також наклали податок. Усю сім'ю прирекли на голодну смерть.

1932 р. з України загалом вивезено 51 млн ц хліба — 70% усього врожаю. Зерна на трудодень людям не дали.

Худоба була поголовно законтракована, її не можна було ні продати, ні самому спожити, а тільки здати в колгосп чи державі. Щоб порятувати сім'ю, житель с. Баланівки Бершадського району Л.Максюта зарізав лоша, а вранці прийшов голова сільради з міліціонером і комсомольцями. М'ясо реквізували, чоловіка арештували. За такий “злочин” він відсидів у тюрмі 5 років, а жінка з синами Мишком та Грицьком померли з голоду. Життя було гіршим від неволі.

Яке село не візьми – наслідки голоду страшні. Не можна обійти фактів розправи голодом над людьми у с.Павлівці-І (Тальнівщина), що їх записав член Асоціації дослідників голодоморів в Україні І. Лагодзя в 1989 р. Зимою 1933 р. майже весь куток Сисиха вимер – 23 дорослих і 40 дітей. Залишилася тільки одна Ю.Довгань. З настанням тепла поширилися інфекційні хвороби і смертність збільшилася.

Компартійному керівництву Радянської України йшли різні повідомлення про страхітливі факти голоду, людоїдства, в тому числі й по лінії ГПУ. При влаштуванні виставки “Голодомор-1933” в музеї Тараса Шевченка до Всесвітнього форуму українців 1992 р. мені до рук потрапив цінний документ – копія листа начальника Київського облвідділу ГПУ “О продовольственных затруднениях в Киевской области”, датований 14 березня 1933 р. Зауважимо, що йшлося в ньому не про голод, а про “затруднения”. Цього листа голова ГПУ В. Балицький надіслав секретарю ЦК КП(б)У С.Косіору. В ньому він наводив чимало фактів голодувань, хвороб від недоїдання, але висновки були в дусі партноменклатури того часу: “Основна маса голодуючих – одноосібники і колгоспники, які мають обмаль трудоднів, у деяких місцевостях голодують колгоспники, що мають 500 трудоднів”. Чи не цинізм це, тільки на вищому рівні? Те саме бажання прикрити свої злочини однією причиною: винні люди, котрі не пішли в колгосп. Крім того, парткерівництво твердило, що помирають з голоду тільки петлюрівці, повстанці та хулігани. Але смертоносна коса не вибирала людей ні за заслугами, ні за провинами, стинала усіх підряд. Треба було вигубити українців і настрахати на довгі роки.

Повідомлялося, що в Кишенцях Буцького району опухло від голоду 286 осіб, з них – 59 колгоспників, у січні померло дев'ятеро, а в лютому – 30. У Беринці (тепер Лісове на Тальнівщині. – *Авт.*) опухло 47 сімей, в тому числі три сім'ї червоноармійців. У Маньківці опухло 400, за 2 місяці померло 30 чоловік. У селі – тиф. У Гудзівці Звенигородського району одноосібник Барабой зарізав 14-річного брата Андрія, а до цього – 12-річного Івана. Ще раніше Іван з Андрієм убили свою 4-річну сестру. В Умані зафіксовано 120 смертей від недоїдання. На цвинтарі багато непохованих трупів. Опухають робітники-ударники, 100 сімей червоноармійців потребують харчів. На вулицях нападають на коней і знищують.

Наркомат охорони здоров'я повідомляв ЦК КП(б)У, що в Київській області 66 районів голодує, в Бабанському районі – 19 тис. 64 особи, в Буцькому – 14 тис. 920, в Уманському – 13 тис. 204, в Тальнівському – 10 тис. 591. Однак ці дані були неточними, бо коли перевірили Тальнівський район, то насправді голодувало удвічі більше – 22 тис. 600 чоловік.

Знаючи дійсний стан з голодом, перший секретар ЦК Компартії України С.Косіор у листі до Сталіна з лакейською запопадливістю писав: “Всякие разговоры о голоде на Украине нужно категорически отбросить”. Отже, злочинці навіть один одному в офіційних документах не говорили про скоєний злочин – не залишали слідів.

Люди кинулися від'їздити – утікати від голодної смерті на рідній землі. Злочинна влада відразу зреагувала на це. На засіданні політбюро ЦК К(б)У 23 січня 1933 року приймається постанова за підписом секретаря ЦК М.Хатаєвича та голови Раднаркому УСРР В.Чубаря про припинення продажу селянам квитків за межі України. Її як директиву розіслали усім обкомам партії та облвиконкомам із чіткою вказівкою та ще й мовою тієї держави, яка вчинила політичний канібалізм над українським народом: «Примите меры к прекращению продажи билетов за пределы Украины крестьянам и неимеющим удостоверений РИКов о праве выезда» (Протокол №101, пункт 10). Партійний документ добивав голодних.

Мученицька смерть від голоду. Той, хто пройшов через цю розправу, вважається мучеником. Крім того, поголодувавши хоч трохи, людина втрачає здатність до опору. Ось це і врахували політичні канібали, прикрившись комуністичними партквитками, піддавши голоду як методу політичної розправи весь український народ. Вони розрахували, що виморений за два роки народ втратить опір на 10 років. Тому-то кожен голод в Україні тривав два роки, а повторювалися вони через десять років. Усі голоди були штучні і мали на меті з незалежних роботящих людей зробити покірних рабів – трудящу масу.

Окрім фізичного винищення – геноциду, треба було вбити в українцеві українця, його сучасне і майбутнє. Гинула народна культура, помиралі її носії. Статистичні дані свідчать, що чоловіків помирало 65%, а жінок (через більшу стійкість організму) удвічі менше – 30%. Чоловіків-українців можуть замінити чоловіки інших національностей. Отже, відбувався ще й етноцид – нищення за національною ознакою.

В 1989 році за ініціативою працівників музею історії хліборобства в Тальнівському районі було поіменно записано всіх померлих від голоду. Аналіз даних відкрив вражаючу закономірність: найбільше померло дітей до 16 років – 36% та людей у віці 30-50 років – 25%. Отже, в першу чергу знищувалося майбутнє народу і його працююча продуктивна сила. У вже згаданому селі Павлівці-І померло з голоду 247 дорослих і 144 дитини. У Дзенгелівці Маньківського району голод звів у могилу 271 дитину із 593. В с. Ризиному Звенигородського району в голодовку померло 614 людей, з них дітей до 16 років – 222 душі, від 16 до 30 років – 139, від 31 до 50 – 184, понад 50 років – 69 душ. Жодна війна не йде в порівняння з цим геноцидом. Хоч цей організований голод і був жорстокою війною проти українського народу. Якщо деякі виконавці і прикривалися демагогічною ширмою, та один із жорстоких його провідників, посланець Сталіна-Кагановича,

секретар ЦК КП(б)У Мендель Хатаєвич у своїй злobie був відвертий: “Між селянами і нашою владою точиться жорстока боротьба. Це боротьба на смерть. Цей рік став випробуванням нашої сили і їхньої впертості. Голод довів їм, хто тут господар. Він коштував мільйони життів, але колгоспна система існуватиме завжди. Ми виграли війну”. Отак компартійні хатаєвичі розправлялися з українським народом!

Зауважимо, що в Другу світову війну, у 1941 – 1945 рр., загинуло 5 – 8 млн. українців, а за неповні два роки голоду знищено понад 10 млн. Хоч ця цифра ще не точна – вона коливається від 7 до 15 млн. Науковці стверджують, що в московському архіві ЦУМГО є дані про смерть від голоду в кожному районі України. Ці дані й досі під заборонаю. Розкрити їх – означає підтвердити злочини імперської політики Росії і керованої нею партії більшовиків проти українського народу.

Хліб – найосновніший духовний і господарський здобуток українського народу, священний дар землі і неба. Забравши його в людей, російська імперія радянського зразка оголосила війну і поневолила наш народ, прибила хліборобський рід. Відразу після голоду, коли ще люди не прийшли до тями, у 1934 р. було розстріляно велику групу українських письменників. Одночасно більшовицькі сатрапи почали руйнувати храми, причому, найцінніші здобутки національної архітектури – від Михайлівського золотоверхого собору у Києві до дерев’яного храму XVIII ст. в Мошурові (Тальнівський район). Отже, йшов широкомасштабний наступ на український народ, щоб з духовно сильного звести його до робочої худоби – трудящої маси - на колгоспних полях. Для цієї мети більшовики підкорили і частину інтелігенції. Вірш П.Тичини “Партія веде”, написаний 1933 р., починається і закінчується одними й тими ж рядками: “Та нехай собі як знають, божеволіють, конають, нам своє робить”.

Нам також треба пам’ятати, що майже увесь хліб 1933 р. було вивезено в Німеччину, що, безперечно, посприяло утвердженню Гітлера при владі. У 1933 році США визнали Радянський Союз як державу. Чи не за здійснення планів певних міжнародних сил, скерованих на нищення українського народу?

Свідчення людей і документальні факти підтверджують, що голод в Україні був створений штучно. Цьому є й інші підтвердження. Письменник Ю.Щербак наводить факт, що один з членів Політбюро ЦК ВКП(б) був німецьким агентом за кличкою “Сайко”. У 1932 р. він доносив своїм хазяям, що політбюро обговорювало питання наступу на українське селянство. Посол Італії інформував свій уряд, що у вищих ешелонах влади більшовиків точаться розмови, аби впокорити український народ, потрібно вигубити до 10-15 млн. людей. Це й було здійснено в 1933 р.

Третій голод на Україні не повторився через 10 років тільки тому, що йшла війна. Після неї люди піднесли духом, побачили, як живуть в Європі. Крім того, Україна зробила великий внесок у перемогу над фашизмом і могла претендувати на кращу долю. Збити піднесення взялися випробуванням методом – голодом, який знову тривав два роки: впродовж 1946-1947-го. І знову активним його провідником був секретар ЦК КП(б)У Лазар Каганович. Радянські політики висували різні причини голоду – повоевну розруху, посуху. Проте у війну було не легше, але голоду не було. Не було його і в Західній Україні, хоч повоевнні умови

були однакові. Але там діяла Українська Повстанська Армія, котра й захищала людей від згубної політики Москви. До того ж люди з нашого краю їздили в Західну Україну і в, так званих, “бандерівців” вимінювали зерно для своїх голодних сімей. За два роки третього радянського голоду в Україні померло два мільйони чоловік.

А нинішні нестатки і труднощі – той самий більшовицький метод пригнічення і розправи над українцями та незалежністю нашої держави.

Найосновніша причина усіх трьох голодів в Україні – це відсутність своєї держави і української влади в ній. Тільки вона здатна піклуватися й захищати своїх громадян. Усвідомлюючи трагедію, через яку пройшов наш народ, ми повинні докладати зусиль до розбудови й зміцнення справді незалежної і демократичної Української держави.

ПОЛІТИКА ХЛІБОЗАГОТІВЛІ – ПОЛІТИКА ГОЛОДОМОРУ

Районні газети – провідники голодомору 1933 року

Кожний із голодів на Україні має своє офіційне обґрунтування. Таким для найжахливішого у земному світі голоді на Україні 1933 року є постанова Раднаркому СРСР і ЦК ВКП(б) від 5.V.1932 р. про план хлібозаготівель із врожаю 1932 року. У ній передбачалося в колгоспах та в одноосібників Радянського Союзу заготовити 1103 мільйони пудів зерна. На Україну з них припадала найбільша частка – 356 мільйонів пудів. Дана постанова московського центру мала подвійне завдання: зерном з наших нив розрахуватися за техніку і технології з іноземними державами та розправитися з непокірними українцями. Саме вона дала старт другому голоду на Україні, який тривав у 1932, 1933, 1934 роках. На хлібозаготівлю було кинуто центральний апарат, мобілізовано керівників районів, компартійних та комсомольських організацій, машинно-тракторних станцій. Повсюдно створено ударні, буферні бригади, яких люди називали «бригадами по викачці хліба». Пропагандистською підмогою їм у виконанні «постанови партії і уряду» стали газети, особливо районні. Їхні шпальти зарясніли публікаціями про «злісних невиконавців» хлібоздачі, особливо куркулів, підкуркульників, петлюрівців як контрреволюціонерів і ворогів радянської влади.

Публікації про хід хлібозаготівель наявно показують репресивні методи більшовицької влади, які призвели до масового голоду серед споконвічних хліборобів. У них нема прямих згадок – вони зумисне замовчувалися, - але, знаючи із спогадів людей, які пережили страхіття голодомору, технологію заготівлі зерна, можна встановити, що людей скопив голод. Зокрема, незважаючи про злочинні надзусилля влади, заготівлю не вдавалося виконати. Злочинним методам “викачування хліба” розв’язав руки “закон про п’ять колосків”. Так люди назвали постанову вищого керівництва Союзу РСР “Об охране имущества государственных предприятий, колхозов и кооперации и укреплении общественной (социалистической) собственности” від 7 серпня 1932 року. Її підписали голова ЦВК Союзу РСР М. Калінін, голова Раднаркому Союзу РСР В. Молотов (Скрябін), секретар ЦВК Єнукідзе. За нею майно колгоспів, кооперативів – урожай на полях, його запаси, тварини, кооперативні склади і магазини – прирівнювалися до державної

власності. До винних “застосовувалися як засіб судової репресії” вища міра покарання – розстріл або 10 років таборів з конфіскацією майна. Засудженим за крадіжку колгоспного добра амністії не було. Влада знала, на що йшла. “Голод – не тітка”, – кажуть люди. Він пожене будь-якою ціною добувати їжу. Люди верталися з поля і могли нести кілька колосків, жменьку зерна для дітей чи старих батьків. При обшуку попадали в тюрму тільки за те, що треба було вижити.

Нинішній Тальнівський район був тоді у складі Київської області, і в нього входило більше половини теперішніх сіл Катеринопільського району. У 1932 – 1933 роках він змагався із своїм сусідом – Бабанським районом, який чомусь рахувався у Вінницькій області. В його складі були теперішні села Тальнівщини: Вишнопіль, Легедзине, Тальянки. В районі видавалася газета «Колгоспник Бабанщини» як орган райпарткому, райвиконкому та райколгоспспілки. Членами редколегії були ті, хто втілював більшовицьку політику, – Товкес, Максименко, Камінський. У селі Тальному видавалася газета із наступальною назвою – «За суцільну колективізацію» як орган райпарткому, райвиконкому та райпрофради. Редагував її П.І.Шагін, потім обов’язки виконували С.Величко, М.Хмільовський. Довше за всіх редактором був Шипенко. Хоч це на редакційну політику не вплинуло, бо не вони, а партійні органи визначали її. Кореспонденції аж пашать репресивним змістом, злістю до хліборобів із сіл району. Самі заголовки виявляють ненависть влади до людей: «Ще дужче натиснемо на куркулів», «Приховав куркульський хліб», «Засудили куркуля», «Потурають куркулеві», «Дати відсіч куркульським підпівалам», «Ось вороги радвлadı» і подібне в цьому ж дусі. Вони засвідчують, що грабування хліба почалося ще за кілька місяців до прийняття постанови – з початку 1932 року. Темпи грабунку як планової хлібзаготівлі, судячи з публікацій у газетах, з дня на день розкручувалися.

В низці кореспонденцій критикуються ті керівники, які до незадців хліба «не застосовують жодних репресивних заходів». Зате відзначається робота буксирних бригад, куткових комісій, котрі забирали у людей хліб. Червоні валки під червоними прапорами, як ось із артілей «Лан», «Перемога» – 250 центнерів, із артілі «Велетень» – 900 пудів (г-та за 7.XI.1932 р.) – везли забране, тобто нагробоване, із тріумфальним виглядом, звітуючи партії та уряду чужої держави. І це в той час, коли люди помиралі найстрашнішою – голодною – смертю.

«Колгоспник Бабанщини» 27 жовтня 1932 року повідомляв, що за планом, спущеним зверху, одноосібники повинні здати 5440 центнерів зерна, а з великими потугами його виконано тільки на 44 відсотки. Цебто заготівельною комісією у селян забрано лише 2501 ц зерна. Що в селах голодували люди, довідуємося із постанови районного керівництва, надрукованої у газеті за 30.X.1932 р., про негайне утворення в колгоспах учительських харчових фондів, щоб забезпечити нормальну роботу шкіл. У постанові відзначалося: “Загрозливий стан з утворенням по колгоспах натуральних фондів вчителів ... стався внаслідок недостатнього оперативного керівництва від обласної та районних колгоспспілок”. Власне, не було вказівок, аж доки через голодування не забили тривогу. Такий стан справ був і в селах Тальнівщини. Райвиконком навіть виніс спеціальну постанову, в якій передбачалося за шість днів утворити річні фонди для постачання вчителів: хліба-борошна 18 кг на працюючого, 9 кг на утриманця, олію та інші продукти.

Голів сільрад зобов'язано «своєчасно видавати зарплату вчителям та взяти під постійний контроль над колгоспними і споживчими товариствами в справі забезпечення вчителів харчами та промкраном» (16.X.1932).

Рік закінчувався, а знесилені люди і худоба нездатні були трудитися. Про це свідчать дані “оранки зяблі на 5 листопада 1932 року” (г-та за 11.XI.1932): у Вишнополі з 950 гектарів виорали лише 18, у Легедзині із 425 – виорали 60. Дещо краще у Тальянках: із 425 виорали 126 гектарів. Очевидно, допомогли студенти та худоба сільгосптехнікуму. А ще ж стояло у скиртах необмолочене збіжжя. Замість того, аби знесиленним від голоду людям виділити продукти для харчування, “Колгоспник Бабанщини” (24.XI.1932) закликав зламати опір куркуля і будь-що у листопаді “виконати хлібоплян на 100 відсотків”. Хоч завдання було нездійсненним, бо по одноосібниках район виконав план трохи більше половини – 50,6 відсотка. У Вишнополі хліба здали всього 34 відсотки від плану, у Тальянках – 40, а в Легедзині – 50. Окрім хліба, люди повинні були в обов'язковому порядку здавати і м'ясо. Постанова Раднаркому УСРР “Про організацію хлібозаготівлі в одноосібному секторі” націлювала, що за невиконання здачі м'яса сільради мали право штрафувати “в розмірі 15-місячної норми здавання м'яса”. Після неї відразу пішли розправи над людьми. Так, “злісного нездавця хліба” Харитона Франчука засуджено на п'ять років таборів. Автомашину, яка приїхала у Доброводи забирати хліб, люди не допустили до здирства: побили дручками, каміннями, грудками. Через це голову колгоспу Ізувіта, голову сільради Черевка та члена правління Горбаня П. знято з роботи, виключено з партії більшовиків, а справу передано до суду.

За публікаціями газети: “вихудалі коні”, то не наслідок суцільного голоду, а злочинна робота ворога (г-та за 10.IX.1933). І це восени, коли коней можна було пасти. То які ж тоді були люди? Через голод, а не вихудалість, у Бабанському районі на середину вересня засіяно тільки 27 відсотків площ. Навіть у передовому колгоспі “Нове життя” (Бабанка) засіяли менше половини. Із 28 корів на сівбі працювало 8. У колгоспі “Червоний сівач” (Вишнопіль) з 59 коней на сівбі працювало 18, а корів – лише 2. Усе це, виявляється, через “відсутність розуміння політичної ваги і значення ранньої сівби”, “послаблення більшовицької пильності до класових ворогів”.

Зерно з колгоспів Тальнівщини (6.X.1932) майже повністю забрали – на 92,1 відсотка, а в одноосібному секторі «план виконали тільки на 20,3 відсотка». Сталося це тому, що «в районі досі не натисли на куркульсько-заможні господарства, зовсім занехаяли роботу серед трудящих одноосібників». Газета наказово розпоряджається: «Примусити твердозавданців зараз же виконати тверді завдання». Уявляємо, як після цього у названих семи селах району працювали «бригади по викачці хліба», у скількох сім'ях позабирали останнє зерно і прирекли їх помирати з голоду. А що він уже морив людей, свідчить і те, що в колгоспі «Перемога» (с. Тальне) в середині жовтня не змогли зібрати врожай на 43 гектарах гречки. З усіх колгоспників тільки половина здужала виходити на роботу.

Річного плану хлібозаготівлі Тальнівщина так і не виконала, незважаючи на грабінницькі методи його проведення. Не допомогли «червоні мітли», «ударні

бригади», боротьба за червоний прапор київського заводу «Більшовик», бойовий загін міліції на чолі із Кічаєм. Не допомогла навіть постанова бюро райпарткому про конкурс на успішне вивершення хлібозаготівлі, яку підписав секретар райкому партії Ковалець. Одним із її пунктів, окрім розгортання соцзмагання, було критикування господарств та «віддавання до права» (суду. – В.М.). Послаблювати тиск на людей не дозволялося. І коли голові Піщанської сільради Бондаренку, який не дозволив хлібозаготівельній комісії забрати виявлене зерно, минулося, то секретарю райвиконкому Оверчуку дісталось під саму зав'язку. За те, що він у Мошурові трьом людям знизив грошові податки, його виключено із партії (г-та за 16.XII.1932). Такий захід автоматично передбачав і судове покарання. Газета «За суцільну колективізацію» (31.XII.) закінчила статтю закликком: «Треба подвоїти темпи хлібозаготівлі».

Тільки одна публікація за два роки - «Сидить голодна» (8.XII.1932 р.) з'явилася у газеті, і то Яворська Ганна із села Лисича Балка виставлена як така, що приховувала хліб. Та хліб і взимку лежав на полях у покосах (г-та від 7.0I.1933 р.). Про катастрофу, завдану голодом, довідуємося із публікації про стан тваринництва. Так, у Лоташевому у грудні із 48 коней загинуло 10, 6 конематок скинуло лошат. Із 150 коней тільки одна пара робоча. У Кобриновому із 106 свиноматок залишилося 14, із 67 корів – 6.

Голод нещадно викошував людей, а газета про це і згадати не могла. Натомість з'являється редакційний матеріал, підписаний криптонімом «А.Ш.» (очевидно, редактор А. Шиптенко. – В.М.) «Посилити класову пильність до ворога». Мимоволі постає запитання: до того, хто організував голод, чи до тих людей, які від голоду вмирають? У матеріалі йдеться, як у Глибочку виконали план хлібозаготівлі: «Рішуче натиснувши на класового ворога, виконавши хлібозаготівлі по секторах і за культурами, за що одержали найвищу нагороду – пересувний червоний прапор шефа Тальнівщини – заводу «Більшовик». За цією «рішучістю» стоїть державний грабунок людей і злочин за їхнє умиртвлення.

Зерно забрали під мітлу. Президія Тальнівського райвиконкому 16 лютого 1933 року приймає постанову про посівний матеріал. Рекомендується до 25 лютого провести збори у господарствах і засипати зерно. Тільки не пишуть, де його взяти. Чи не дивно, правда? Але за цими рядками – тисячі умиртвлених голодом людей. По тваринництву райвиконком приймає постанову 6 травня 1933 року. Відзначається, що стан коней у колгоспах незадовільний, норми годівлі не диференційовані. Колгоспникам, що працюють коровами на полях, не дають фуражу. Що ж давати тваринам, коли нема що їсти і людям? Звісно, вони не могли працювати. Так, у колгоспі «9 січня» с. Павлівни-I із 400 членів колгоспу на роботу виходило 80-90 чоловік (г-та від 13.V.1933 р.).

Наприкінці 1932 року у газетах з'явилися статті, інформації про виконання річного плану хлібозаготівель. І раптом бадьоре звітування припинилося. Виявилось, що на те була воля вищого партійного керівництва. На засідання політбюро ЦК КП(б)У 29 грудня 1932 року (протокол №96) прибув сам «керуючий голодом» на Україні Лазар Каганович. Доречно зауважити, що там, де появлявся Каганович, там голод розгорявся з новою силою, там були страшні репресії. В липні 1932 року на третій конференції КП(б)У він разом із Молотовим

задали темп голоду під приводом заготівлі хліба нового врожаю. Третій голод на Україні 1946-1947 років здійснювався під безпосереднім керівництвом першого секретаря ЦК КП(б)У Лазаря Мойсейовича Кагановича. Забрати весь хліб у селян, у колгоспів, радгоспів і цим посилити голод у селах та містах – такою була його мета, висловлена на грудневому засіданні політбюро. Під наглядом Кагановича постановлялося вислати 700 сімей із 20-25 сіл Дніпропетровської області, 50 осіб виключених із лав компартії, – «для немедленної высылки в концентрационный лагерь». В наступних постановах репресіям по чергово піддавалися жителі Чернігівської, Харківської та інших областей. Четвертим пунктом розглядався рапорт Вінницької області про закінчення хлібозаготівлі, надрукований у газеті «Комуніст». Публікацію кваліфіковано «неправильною і передчасною». В телеграмі вказувалося: «Рапортувати будете мати право після виконання плану по насінневій ссуді, по культурах, а також по радгоспах». За підписом секретаря ЦК С.Косіора для обкомів та райпарткомів надіслано розпорядження зачищати зерно повністю: «...Все имеющееся зерно в этих колхозах, в том числе и так называемые семенные фонды, должны быть в первую очередь сданы в план хлебозаготовок». Затримка у виконанні плану здачі «будет рассматриваться как саботаж хлебозаготовки со стороны районного руководства». Тому й зарясніли газети заголовками на зразок: посилити боротьбу з куркулем, за хліб. На місцях пройшла і кадрова чистка. У половині лютого 1933 року секретарем Тальнівського райпарткому обрано Міщенко, а в його склад, замість Межиріцького та Кузьменка, введено Висоцькова та Губанова. Масове і жахливе вимирання людей, очевидно, зачепило і серця місцевих керівників.

У газетах Тальнівського і Бабанського районів почали з'являтися іншого змісту кореспонденції. Так, газета «За суцільну колективізацію» (11.V.1933) виступила із статтею про організацію роботи дитячих ясел та майданів у колгоспах «Воля», «Зірка», «Перемога».

За грудень 1933 року газета «Колгоспник Бабанщини» у шести номерах опублікувала кореспонденції на захист дітей: «Інтернат без догляду», «Школа без гарячих сніданків», «Занедбали виховання дітей», «Про інтернат не дбають». У них одні й ті самі дані: діти брудні, хворіють без догляду, сліпнуть, кухарки погано готують. Винні не ті, хто організував голод, масове вимирання людей, а оті крайні, як-от у Танському, – кухарка, в Тальянках – завгосп. У замітці «Інтернат без догляду» (24.XII.1933 р.) натяк на голод очевидний: дітисироти у бруді, холоді, не мають взуття й одягу. П'ятий день не отримують хліба. Завгосп Шпак не вживає ніяких заходів.

Із публікацій районних газет наочно видно, що газети були активними провідниками програми голоду на Україні, розробленої ідеологами Всесоюзної компартії більшовиків (ВКПб) та вищого державного керівництва Радянського Союзу – Сталіним, Молотовим, Кагановичем «со товарищи». При їхній допомозі масово знищувалися не тільки люди, а й тисячолітні надбання хліборобської та духовної культури українського народу.

НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ПРО ГОЛОДОВКУ

Нема такого в житті, чого б не оспівав народ у своїй творчості. Чи добро, чи горе, а воно знаходить у ній точну і влучну оцінку, жартівливий чи гіркий показ. Не обминули люди у своїй творчості й більшовицького лихоліття й організований ним страшний голод на родючих українських землях. Навіть з перших років приходу більшовиків до влади, люди не сприймали їх, ставилися якщо не вороже, то з підозрою, іронічно. Його розбійницька сутність підказувала людям, що більшовицький режим до добра не доведе. Той, хто приходив до влади на місцях, старався прислужитися райпарткомам, а самому певним чином нажитися. Так було в Тальному у 1920-у році із членами волосного ревкому. Комісаром із фінансів був Каплюченко. Він мав кілька дочок і поки був при посаді, швиденько їм поприкуплював хати, землю і повіддавав заміж. Комісар Іван Кулик відав земельними питаннями. Продавав її наліво й направо, а гроші прогулював з дівками й молодицями. У цьому люди вбачали погибель, тому й пісню склали за зразком гімну України, який був поширеним серед людей.

Ще не вмерла Україна
Та думає вмерти.
Каплюченко і Кулик
Доведуть до смерти.

Каплюченко у мішки,
А Кулик в кармани.
Каплюченко п'є з зятями,
А Кулик з дівками.

Записав В.Мицик від Микити Кульбиди в
м.Тальне 28 серпня 1967 р.

Якщо хтось переходив прислужувати більшовикам, його вважали таким, що робить зло не тільки для когось, а й для себе також. Ще спочатку утвердження більшовицької влади накладалися на людей непосильні податки, якими обдирали людей, а їм залишали мізерію для прожиття. Пісня, яку свого часу вдалося записати від знаменитого народного гончара Дем'яна Оверковича Косяченка, в цьому упевнює:

Хто пішов в енкаведе –
До добра не доведе.
Хто пішов у комнезам –
Себе й других наказав.
Сталін грає на гармошці,
Ленін ріже тропака,
І намітив таку книгу:
По п'ять грам на їдока.
Ой дивіться, комісари,
Як танцюють комнезами:
Попадає нога в ногу,
Щоб не було продналогу.

Записав В.Мицик від Д. Косяченка в с.Гнилець Звенигородського р-ну у жовтні 1977 р.

Кобзарі, лірники, як носії і вісники народної правди і честі, були вірними давній традиції. Вони співали про те, що коїлося з народом, які біди людям допікали. Пісні, особливо співанки на одну-дві строфи сильно висміювали владу і її приспівників. Слова були іскрометними і дуже влучними. Жителька села Попівки Онися Сенченко, по чоловікові Довжик, згадувала, що у райцентрі Рижанівці (тепер Звенигородського р-ну) на базарі сидів лірник і, ні на кого не зважаючи, співав пісні про владу:

Сидить Ленін на лузі,
Натяга кінську ногу.
-Хву, яка гадіна
Сталінська гов'ядіна.

Записав Микола Корнієнко 1992 р.

Цінні спогади залишив уродженець села Великий Хутір Драбівського р-ну (тепер Черкаська обл.) Прокіп Карпович Чепіга. На початку 1930-х років він був поводитирем у кобзаря Івана Ремія з Полтави. Народний співець знав і складав пісні про голодовку, про невластиву їжу, про злочинства більшовицької влади, розправи над людьми. Особливо дошкульними були «частівки-скоробрехи», як їх називав сам кобзар. Ось уривки з них:

Голод косить Україну,
Голод гірше смерти,
Нема села, нема хати,
Де б люди не мерли.

Соловки ви, Соловки,
Далека дорога:
Вісім літ за колоски,
П'ятірка – за Бога.

Полоняники-картопляники,
Лободяники-голодяники,
Голодом наречені,
На сльозах запечені,
Хай ті, що хліб забрали,
Весь вік їх споживали!

Колективізація спочатку довела до руйнації хліборобське господарювання, садиби людей, а вивершилася небаченим у світі голодом. В багатьох піснях, при-казках 1930-х років зазначається, що його робила влада, символами якої були, здавалось би, виробничі знаряддя. Як ось: «На сільраді серп і молот, а у хаті – смерть і голод». Особливо реально відтворюють згубне становище пісні, варіантів яких є дуже багато:

Устань, Ленін, подивися,
До чого ми дожилися:
Хата раком, клуня боком
І кобила з одним оком.

Записала Ярина Мицик у с.Вишнопіль.

Іван Митрофанович Івасюк із с.Степківка на Уманщині розповідав про свого земляка Сергія Кондратюка, який пас коні у колгоспі. За пісні та вірші «антирадянського змісту» його так засудили і заслали, що ніхто й досі не знає, куди. У пісні, згадуваній І.Івасюком, гірка правда й трагедія життя людей періоду страшного голодомору й репресій:

Батьку Сталін, подивися,
Як ми в СОЗі розжилися:
Хата раком, клуня боком,
Троє коней з одним оком.
А на хаті серп і молот,
А у хаті смерть і голод,
Ні корови, ні свині,
Тільки Сталін на стіні.

Тато в СОЗі й мама в СОЗі,
Діти плачуть на дорозі.
Нема хліба, нема сала,
Все місцева власть забрала.
Не шукайте домовину,
Батько з'їв свою дитину.
З бучком ходить бригадир,
Виганяє на Сибір.

Про одного з мужніх співців-кобзарів розповів журналіст Григорій Сім'я, який на базарі у Ромнах не просто співав, а подавав хроніку голодних років:

В тридцять першому году
Вже пізнали ми біду.
В тридцять другому году
Їли люди лободу.
В тридцять третьому году
Помирають на ходу.

У селі Романівка, колишньому сотенному місті Уманського полку часів Хмельниччини, у серпні 1969 року записав поширену пісню «Я сьогодні чогось сильно сумую» про упадок козацької слави. Вона була дещо відмінна від варіанта, який я записав від кобзаря Євгена Адамцевича. В Ромнах журналіст Г.Сім'я записав її так, як співав Євген Олександрович. Однак в ній додано останню строфу, яка її не просто змінила, а розкрила злочинну суть московсько-більшовицького режиму:

А тепер все пройшло, все минуло,
Чорна хмара кругом облягла
І на горі синам України
Лиха доля у гості прийшла.

Забирають дітей України,
Засилають в далекий Сибір,
Щоб не чули, як плаче Вкраїна,
І не сміла б вертатись відтіль.

Однією найвідоміших пісень є «Дума про голод», складена славетним кобзарем Єгором Мовчаном у страшні голодоморні роки. Її він співав у Харкові на базарі. Міліціонери схопили сліпого чоловіка, та людям вдалося кобзаря відстояти і не дати посадити в буцигарню. Кобзар розповідав фольклористу Ігорю Бугасвичу, який 26 листопада 1967 року у Пущі-Водиці записав від нього думу: «Співав у селах по хатах, там свої не видадуть, Плакали жінки, слухаючи думу, бо там суцця правда». І.Бугасвич опублікував думу та розповідь кобзаря «про суццю правду» у газеті українців Польщі «Наше слово» 4 лютого 1989 року, а пізніше - 1992 року – у виданні «Голод-33: Народна Книга-меморіал». Порівняно з іншими творами про голодовку, вона має 16 строф та 69 рядків. Фольклорист високо оцінює твір: «За своїм містом дума відзначається історичною вірогідністю описуваних подій, вірною трактовкою причин і наслідків голоду. Вона гостро викриває суть політики «великого голови» (Сталіна – В.М.). Твір цей – безпосередній, щирий іронічний і гнівний – треба віднести до кращих разків народної творчості... «Дума про голод» Єгора Хомича Мовчана яскраво ілюструє сутність кобзарства і промовисто свідчить про те, як кобзарі ставали в оборону народу в трагічні години його історії».(33-й: Голод, с.468). Наводимо уривок із думи:

Так робили ми панам,
Що ніколи сісти,
А тепер собі ми робим,
Що нічого їсти.
Гей, гей, що нічого їсти.

Ну, вже в тридцять другім році,
Як його діждали,
Знайшли люди дуже гарну
Справу з гарбузами.

Качанами, гарбузами
Перезимували,
Тридцять третього весни
Все-таки діждали.

В тридцять третьому году
Їли люди лободу,
Пухли люди і з голоду,
Помирали на ходу.

Отощали усі люди,
Падали, як мухи,
Кропивою-лободою
Не наповниш брюха.
Гей, гей, не наповниш брюха.

Хліб качали-вимітали –
Весь народ сумує,
А великий голова
Мовби і не чує.

Пролилися на Вкраїні
Великі сльози,
Як великий голова
Гнав народ у СОЗи.

Отаке-то, добрі люди,
Зчинилося лихо:
Побив голод мужиків –
Сидіть в СОЗі тихо.
Гей, гей, сидіть в СОЗі тихо.

Не тільки мотиви «Думи про голод», а й деякі звороти є у творах малих фольклорних форм.

Перший етап колективізації був ще мирним, так звані СОЗи – спільний обробіток землі. Однак люди у ці товариства не поспішали йти, оскільки розподіл був несправедливим. Пізніше колгоспи зневажливо називали «созами», матюхалися в них. Про них то приспівували, то приповідували:

Я до СОЗу не піду,
Бо я бачив ту біду.

Тато в СОЗі, а я – ні,
До задниці він мені.

Записала Ярина Мицик.

Господарних людей розкуркулювали. Під «розкулачку» часто попадали й господарі середньої руки або ж і бідняки, які чимось не вгодили сільським заправилам. Людей цькували, принижували, зневажали. Це також відтворено в народних співанках:

Тато в СОЗі, мама в СОЗі,
У нас хата стоїть лозя.
А на хаті – один куль
І всі кричать, що куркуль.

Записала Ярина Мицик у с.Вишнопіль.

Сільським та колгоспним керівникам дозволялося застосовувати до людей злочинні й антиморальні методи. Таких активістів люди називали по-своєму – «кативістами», що відповідало їхнім вчинкам. Ударниками були ті, які добре били («Як ударить, так аж кров юшить»). Благодьорами називали бригадирів, які під виглядом благородної справи забирали людське добро, а комствольцями – озброєних комсомольців, які і розкуркулювали, і вичищали в людей зерно під мітлу та вивозили його червоними валками. Так званна людьми «червона мітла». Прикладів подібних «кативістів» можна навести чимало. У селі Гордашівка головою колгоспу була Мотря Пироженко – прозвана «Зубата», мабуть за прототипом

Зубихи із «Конотопської відьми». Комсомольському секретарю Спотикайлу дали найвідповідніше йому прізвисько – Цуцик. Голову сільради, який робив голодовку в селі, прозивали Джусом. Навіть пісеньку створили:

Ще не вмерла Україна,
А прийдеться вмерти:
Петро Джус – комуніст
Доведе до смерти.

Основними органами влади були різні районні організації. Назви їх були скороченими, як ось: райпартком, райвиконком, райвідділ енкаведе, райземвідділ. Вони не сприяли людському життю, а тільки займалися зди́рствами: податки на продукти, грошові, чим доводили людей до крайньої бідності, до голоду. Про цей «рай» та його суть також створено чимало пісеньок:

Рай, рай, рай, рай
Обідрав ти наш край
І бички, й телички,
І останні сорочки.

Записала Я.Мицик.

Через ці «раї» держава диктатури пролетаріату Радянський Союз чинила тиск на українське село. Через них влада розгорнула і нищення українців голодом. Представників райорганізацій поси́лали в села уповноваженими «по викачці хліба», часто вони очолювали буферні чи ударні бригади в тих селах, які не виконували план хлібозаготівель. До осені 1932 року майже все зерно забрала держава. Зколгоспизовані люди опинилися під загрозою смерті. Ще до кінця року рятувалися в основному кабаками, буряками. Ярина Мицик у книжці «Голод у Вишнополі» писала, що в людей нічого не було їсти, і вони від тих кабаків, а особливо діти, геть позажовкали.

Дядина, дядина, жито жала,
Дядина, дядина ще й овес.
Жито й пшеницю взяли за границю,
Ячмінь й кукурузу –
Для Радянського Союзу.
А кабак задається –
На Вкраїні зостається.

Записав В.Мицик від Федора Біленка з Гордашівки.

Дійсно, багато зерна тоді йшло на експорт, особливо у Німеччину. У 1933 році, коли в Україні масово помирали люди голодною смертю, на українській пшениці в Німеччині фашистська партія на чолі із Гітлером укріпилася при владі. Люди в піснях реально відтворювали вивезення зерна. А ще влада у 1930-х роках оголосила злочинцями... коней, бо вони з'їдають овес. Їх мають замінити «залізні коні» - трактори. А поки що коні тинялися селами. Ніхто їх не мав права забирати. Чимало пісеньок складено про цих вічних трудівників і помічників людини. Часто записки із ними чіпляли до хвостів, гриви:

Ходжу, блукаю,
СОЗу шукаю.

СОЗу не знайду –
На ковбасу піду...

Записав Іван Хохич в Кременчуцькому р-ні.

Жито й пшениця
Пішли за границю.
Ячмінь й кукуруза –
Для Радянського Союзу.
А я голодний лежу
Й дожидаю фуражу.
А хто цим Союзом керує,
Нехай мене під хвіст поцілує.

Записав В.Мицик від Ф.Біленка із Гордашівки.

Упала та й лежу,
Дожидаю фуражу.
А хто нами керує,
Нехай мене у с... поцілує.

Записав Ілля Шульга у с.Верещаки Лисянського р-ну.

Окрім податків та силоміць забраного зерна і продуктів, була ще й контрак-
тація-представники влади описували тварин, і людина не мала права їх ні прода-
ти, ні зарізати без дозволу. Із худобини забирали більшу частину м'яса, шкуру. Це
також доводило до злиденного життя, як ось у таких приспівках:

Нема хліба, нема сала –
Контрактація забрала.
Ні корови, ні свині,
Тільки Сталін на стіні.

Записала Я. Мицик у с.Вишнопіль.

Нема хліба, нема кики,
Тільки кіно та музики.
Ми голодні та сумні,
Тільки Сталін на стіні.

Записав Максим Божик в с.Криштопівка на Хмельниччині.

Зароблене зерно також забирали. Групи комсомольців у селах не тільки вит-
рушували збіжжя, а й розбивали жорна. Якщо вони оставалися, то люди потай-
ки, під страхом мололи ту пригорщу зерна.

У колгоспі я робила –
Кіло гречки заробила,
Кіло гречки, два ячменю
Та й боюся, де я змелю.

Записав В.Мицик від Степана Вихристенка із
с.Озірна Звенигородського р-ну.

Як бачимо, в основі творів були реальні факти голоді і злочинної політики московсько-більшовицького режиму - ВКП(б) та СРСР. Голова ГПУ В.Балицький у доповідній записці до керівництва УСРР у березні 1933 року в дусі партноменклатури писав: «Основна маса голодних – одноосібники і колгоспники, які мають обмаль трудоднів...» Секретар ЦК КП(б)У С.Косіор говорив також у цьому дусі, що помирають від голоду тільки петлюрівці, повстанці та хулігани. Цинічні слова навіть тоді не прикривали злочину московсько-більшовицького режиму – геноциду проти українського народу найжахливішим методом. Голод знищував людей не зважаючи на соціальне походження, ідейну приналежність та відданість. Пісенька про колгоспника та «індуса» - принизлива назва одноосібника, який індивідуально вів господарство, - відтворює це реально:

Йшов колгоспник,
Здибав «індуса».
Розцілувалися у вуса,
А тоді ще й у бороду:
- Помираєм із голоду!

Записав В.Мицик від Валентини Лондкевич
у с.Баланівка Бершадського р-ну на Поділлі.

Нестатки, злидні насідали на селян. Голод викошував поголовно і дітей, і дорослих. Тут би рятувати їх усіх, але у влади було одне завдання: знищити українців, розкуркулити заможних, загнати всіх селян у колгоспи. В чотирьох рядках співомовки оцінено злочинний наступ більшовицького керівництва проти українського селянства:

Нема хліба, нема моні,
Тільки плещем у долоні,
Про колгоспи галасуєм,
З куркуляками воюєм.

Записав В. Мицик.

Через колгоспи у людей забрали найосновніше – землю, а з нею і достаток та мільйони життів від невинних дітей до пожилих людей.

Сидить баба на рядні,
Кухвайку лагає.
Женуть бабу до колгоспу,
Баба колгосп лає.

Сидить баба на стерні
В порваній кухвайці.
Видлубує корінці,
Облизує пальці.

Ой придибав тато з лану,
Не дав йому Бог талану.
Плачуть діти у запічку:
- Хочем їсти, наш таточку!

Записав В. Мицик від Олександри Пастернак у с.Вишнопіль.

Заробітки у колгоспах, за всю історію їхнього існування, були мізерними. Люди працювали за палички, тобто трудодні – «дурнодні», а коли доводилося йти отримувати зароблене, то виявлялося, що нема нічого. Вживай, як хочеш.

Сидить баба на рядні
Та рахує трудодні:
Сім день – трудодень,
Дайте хліба хоч на день.

Записав В.Мицик.

Праця в колгоспі за такі ось заробітки доводила людей до злиденності – ні заробітку, ні наїдку, ні одяганки.

Сидить дівка на рядні
Та рахує трудодні.
Трудодень, трудодень,
Трудоодиниці –
Батько ходить без штанів,
Мати – без спідниці.

Записав Хижняк на Житомирщині.

Запровадження п'ятирічок також було однією із форм примусового визиску, пригноблення трудящого люду. Народна творчість не обминула і їх, щоб не висміяти. Безцеремонне гноблення передавалося влучними словами, які найточніше його відтворювали. Злидні й тюрма – це п'ятирічка. Два рядки і не треба писати трактатів:

Голі, босі, небо в клітку –
Виконуєм п'ятилітку.

Записка на хвості в коняки тварину іронічно закликала до виконання плану:

Пий воду, їж січку
І виконуй п'ятирічку.

Записав В. Мицик.

Часто висміювалося місцеве керівництво, як у цій приспівці із с.Криві Коліна Тальнівського р-ну на Черкащині. Один із його персонажів Аврам був членом комнезаму, а другий – присланий 25-тисячник Нікулін очолював колгосп. Обидва, як бачимо, били байдики.

Ходить Аврам понад річку, -
Виконує п'ятирічку.
А Нікулін взявся в боки:
- П'ятирічку за три роки!

Записав Олександр Пироженко.

Для проживання у таких керівників була колгоспна комора. Із того добра, що пригарбували в людей «на усупільнення», ласа частка залишалася у руках «благодьорів». Керівництво району різних ланок голоду не знало – отримувало продпайки. Народна творчість висвітлила і ці факти:

- Куди йдеш, куди йдеш,
Куди шкандибаєш?
- У райком а пайком,
Хіба ти не знаєш?

Записав О.Пироженко.

Масове вимирання людей з голоду могло привести і до занепаду колгоспів.
Про що й гірко виспівували:

Сидить баба на мосту,
Чухає коросту.
В тридцять третьому году
Не стане колгоспу.

Записали Я. Мицик.

На колгоспників владники дивилися зверхньо. Про них говорили зневажливо. З потребою і без потреби принижували. Така зневага призвела і до умиртвлення людей голодом, і до нищення культури хліборобства, до занепаду творчості, моралі, життя взагалі.

Ви, колгоспники вухаті,
А ми – комуністи.
Ви – робіть собі, робіть,
А ми будем їсти.

Записав В. Мицик.

Україножерна політика московсько-більшовицького режиму – розстріли, умиртвлення людей трьома голодами 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 рр., репресії, нищення народної культури й архітектури, рабська праця на колгоспних полях без просвітлої години підточувала фізичні і духовні сили українського народу, доводила його до збайдужіння. Про це трагічно звучала пісня «Сердешна Україна» із уст кобзаря Євгена Адамцевича. Перейняв він її у 1930-х роках від кобзаря Марченка, а той «схоронив її у білих ведмедах» - був репресований. Автором її вважають Василя Бобенка. З огляду на унікальність пісні наводимо її повністю (записав В. Мицик 13 грудня 1968 р.):

Моя сердешна Україна,
Тебе й свої не пізнають,
Ти засохла, як билина
І буйні вітри тебе б'ють.

Пропала вся твоя оздоба,
Змарніла вся твоя краса
І, мов з великої хвороби,
Посіклась русая коса.

І квіти й ті позасихали,
Що мали сонце на устах,
І очі геть позападали,
Погас огонь в ясних очах.

Неначе труп коло могили,
Стоїш ти мовчки над Дніпром,
Тобі неначе все обридло,
Що робиться тепер кругом.

Ти закриваєш свої очі,
Неначе хочеш все забуть.
І під густим покровом ночі
В безодні вічній потонуть.

ВИНАРОДОВЛЕННЯ ТРИВАЄ

Нас, українців, як було до 1917 року 37 мільйонів, так за роки радянської влади не побільшало: 37 471 499 осіб за переписом 1989 року. За 70 років комуністичний режим винищив 70 мільйонів українців, ураховуючи й ненароджених, – по мільйону за кожен рік! Таких втрат не зазнав жоден народ у світі.

Двадцять століття було всуціль погубним для України. Війни – Перша і Друга світові (1914-1918, 1939-1945), війна Росії з Україною (1917-1921); репресії, голоди: три великих і два малих. Наслідки «соціалістичного перетворення села» трагічні. Пошлемося на дані зарубіжних вчених. Роберт Конквест (США) у книзі «Жнива скорботи» подає таку статистику:

1. Селяни, які загинули в 1930-1937 роках – 11 млн чоловік.
2. Заарештовані за цей період і згодом померлі у концтаборах – 3,5 млн чоловік.
3. Внаслідок розкуркулення загинуло 6,5 млн чоловік.
4. Загинуло в казахстанській катастрофі – 1 млн чоловік.
5. Загинуло від голоду 1932-1933 рр. – 5 млн чоловік.
6. На Північному Кавказі (тобто українці Кубані. – В.М.) – 1 млн чоловік.

За словами комісара освіти УСРР М.Скрипника, у 1933 р. від голоду померло 8 млн чоловік; за даними голови ДПУ УСРР В.Балицького – 8-9 млн. Сталін у розмові з Черчиллем у Ялті показав, що примусова колективізація знищила 10 млн людей.

Зарубіжні видання уміщують такі дані: Василь Гришко (США): «Український народ у межах СРСР взагалі втратив за цей час 8,1 млн.» (Збірник «Голод на Україні 1932-1933»). За журналом «Сучасність», – вимерло 7 млн чоловік. Вчений Дмитро Соловей (Канада) подає кількість умертвлених – 6,5 млн; С. Соловей – 7,5 млн; німецький аташе Отто Шіллер – 7,5 млн чоловік. Українські дослідники на міжнародному симпозиумі «Голодомор – 33» зійшлися на цифрі 10 млн чоловік.

Такою високою і невідшкодованою ціною заплатили українські хлібороби за «соціалістичний спосіб життя» у Російській комуністичній імперії під вивіскою «Радянський Союз».

Організоване винищення українців тривало і в роки Великої Вітчизняної війни, коли загинуло 7 мільйонів українців, з-поміж них 2,5 млн – військових і 4,5 – цивільних. Це складає 16,7 відсотка від усього населення, тоді як етнічних росіян загинуло 5 747 100 чоловік.

Знищення чоловіків-українців, як продуктивної частини нації, було в основі і російсько-комуністичного, і німецько-фашистського режимів. Ще в серпні 1941 року один із керівників фашистської Німеччини Герінг, напучуючи окупаційну адміністрацію, казав: «В Україні найкраще буде вбити всіх чоловіків віком понад

15 років». У визволених від німецької окупації українських селах польові військомати мобілізували чоловіків, хлопців і, часто не обмундированих, безбройних, кидали в пекло боїв на вірну смерть. Так, бійці з Полтавщини масово загинули при форсуванні Дніпра. Мобілізовані із сіл Черкаського, Смілянського районів наклали головою у найкривавішій Корсунській битві. Значна частина загиблих припадає на щойно мобілізованих, так званих «чорнорубашечників». Не обмундированих, часто безбройних, їх кидали у «м'ясорубку». Багато з них було із сусідніх районів та ближчих сіл, як-ось у Звенигородському районі. Косяками лягли ці бійці коло села Рижанівки – тиждень зносили люди трупи до братських могил. Із двадцяти мобілізованих у Михайлівці вісімнадцять загинуло під Вільхівцем. Чоловіки з Юрківки склали свої голови коло Бродецького, із Ступичного – під Луківкою. За село Заліське загинули бійці із Черкаського та Смілянського районів і тільки один – з Алтаю. Із Тинівки Жашківського району було мобілізовано 120 чоловік. Німці їх, необмундированих і неозброєних, взяли в полон і, подумавши, що це партизани, тут же розстріляли. У селі є ще п'ять великих братських могил, в яких поховані учасники Корсунської битви.

Достатньо поглянути на братські могили у селах Звенигородщини, які були в зоні битви, і стає все зрозумілим. Так, у Попівці поховано 615 бійців, у Вільхівці – понад п'ятсот, у Рижанівці – до півтисячі. Це було заплановане винищення чоловіків-українців – обезголовлювання народу. Акт геноциду підтверджує і наказ, підписаний Жуковим та Берією, про виселення українців у Сибір. Коли це не вдалося, то українців почали винищувати голодом у 1947 році.

Змінилися часи, і фізичні розправи стали політично не вигідними. Було зроблено невидиму, але глобальну систему нищення – хімічний геноцид.

Середовище, в якому ми живемо – земля, води, повітря – почали отруювати. В кожному обласному центрі України відкрили хімкомбінати. У Черкасах – заводи хімволокна, штучних тканин, хімреактивів, особливо «Азот». Працювати прийшла із сіл молода дужа сила. В умовах затруєння народжувалося хворе покоління. Понад 60 відсотків юнаків із Черкас була непридатна для служби у Радянській Армії.

В ґрунти вноситься маса гербіцидів, пестицидів, нітратів. Від їхньої дії підточується не тільки здоров'я, а й гине кожна третя людська яйцеклітина. Намагалися вносити навіть такі небезпечні отрутохімікати, як харнес і тхан. В області раніше їх активно продавала фірма «Маїс».

Переважання смертності припадає на «період розвиненого соціалізму» – вершину царствування Брежнєва. У 1976 році в Тальнівському районі народилося 683 дитини, а померло 719 людей. З того часу вимирання набирає обертів. Хімічний геноцид розкручується і в 1984 році досягає апогею: 855 померло, а 693 народилося. Навіть радіаційного 1991 року померло менше — 629 осіб. До тих 11 отрутохімікатів, які вносилися в ґрунти району, від 1986 року додалася ще й радіація. У 1993 році народилося 548 дітей, а померло 926 людей. З кожним роком народжуваність зменшується, а смертність збільшується. Із чим же район вступив у третє тисячоліття? Так, у 2000 році народилося 369 дітей, а померла 921 людина, у 2001 році народилося 417, а померло 807; у 2002 відповідно 369 і 826, у 2003 – 356 і 764, у 2004 – 318 і 832. Отже, депопуляція

поглибилася і тримається. За три роки у районі вмирає одне село. Така ситуація характерна для багатьох районів України. До того ж, із 7621 дитини на Тальнівщині хворіють 5946. За останні двадцять років жителів у Тальнівському районі зменшилося на десять тисяч – із 51000 у 1985-му до 41000 у 2005 році. Це не природна смертність, а спланований процес, механізм якого ще слід виявити. Отже, як і раніше, удару завдано по українському селу.

За дитячою смертністю Україна займає перше місце в Європі. У цей критичний час у державі почали масово закривати дільничні лікарні, розраховані на обслуговування трьох-п'яти сіл. Не обійшло це і Тальнівщину – у Шаулісі закрили лікарню, в Майданецькому, Зеленькові, Мошурові скоротили кількість ліжок. Хворійте і вмирайте!

Таке становище склалося майже в усій державі. У сусідньому Звенигородському районі 1993 року народилося 665 дітей, а померло 1265 людей. У наступні роки вмирання збільшувалося. Найтрагічніше те, що вмирають не тільки похилі, а й діти і люди працездатного 40 – 60-річного віку. У Черкаській області за 2005 рік померло 25000 людей, а народилося до 10000 дітей.

Генетична стійкість наших людей не безмежна. Тим більше, що кількість шкідливих чинників зростає, а засобів захисту бракує. Стан катастрофічний: у 1990 році в Україні на тисячу чоловік народилося двоє, а померло тринадцятеро. У 1993 році на 180 000 більше померло, ніж народилося. Народжуваність в Україні неухильно зменшується: 1989 року народилося 691 000 дітей, а в 2001 – 376 500. Тому Організація Об'єднаних Націй віднесла Україну до вмираючих країн. І це, наголошуємо, відбувається на найкращих у світі ґрунтах, серед найсприятливішої для життя природи. Очевидно, політичні сили в Україні і поза нею спрямовують свої дії на винищення українського народу з метою вивільнення життєвого простору для представників інших націй.

Якщо в голодовку 1933 року помирав кожен четвертий українець, то тепер, по суті, вмирає українське село як основа нації. І ніхто його не рятує. Економічний занепад виганяє робочі руки подалі від рідних місць. У селі, в основному, залишаються діти і люди похилого віку. За останні десятиліття сільське населення в районі зменшилося майже наполовину – до 20 тисяч.

Повторилося пограбування нашого краю – економічний геноцид 1917 року. Тільки тоді, під приводом революції, змінювали приватну власність на колективну, розграбували державу (експропріація експропріаторів), зруйнували економіку і нагробовані кошти більшовицькі лідери переправили на приватні рахунки у закордонні банки. Тепер, після падіння радянської імперії, ті ж авантюристи колективну власність перетворювали на приватну. Наслідки такі самі: економіка зруйнована, люди безробітні, безправні, не мають засобів для життя, мільйони обездолених виїхали на заробітки в чужі краї, а розкрадені авантюристами багатства осіли на рахунках західних банків. Засоби виробництва потрапили в руки некорінної нації, тому на економічне покращення надії немає. З України виїхало за кордон 5 000 000 чоловік – працюючих і енергійних людей. Враховуючи те, що їхні діти не мають належного виховання і догляду, це відчутний удар по нації.

Президенти Л. Кравчук і Л.Кучма полюбили говорити, що в Україні обійшлося без війни. Війни і справді не було, але і без неї людей пограбували,

економіку знищили, а ласі шматки «поприхватизували». Жодна війна не йде в порівняння з таким суцільним пограбуванням України. Хто і яка політична сила, які клани чи латентні структури відповідатимуть за цей геноцид?!

Раптову одномоментну згубу народу змінено на тактику повільного і потаємного, але дієвого, з не менш катастрофічними наслідками, нищення. Зменшується чисельність населення паралельно із захопленням економічно важливих об'єктів, а то й галузей. І, найголовніше, – з майбутньою скупівлею землі не просто як засобу для господарювання, а як різновиду загарбання території на юридичних підставах.

Нищать нас як народ і на генетично-духовному рівні. Вісь українського народу, навколо якого обертається східна і західна сторона, нашу історичну пуповину – славетний Дніпро – перегатили штучними водоймами. Ці «гнилі моря», понищивши археологічні пам'ятки від часів верхнього палеоліту до українського середньовіччя, розірвали духовно-історичні зв'язки із предками, з їхньою пам'яттю та могилами. А ще ж затоплено тисячі і тисячі гектарів родючої землі...

Етноцид українського народу на мовному ґрунті триває уже кілька століть поспіль. Як царські акти та укази забороняли українську мову, так і російсько-комуністична політика спрямовувалася на суцільне запровадження російської мови в Україні: згадаймо інтернаціоналізм на російський манер, злиття націй. Великі українські міста всуціль російськомовні. У вищих школах, українському війську, навіть у деяких державних органах переважає мова сусідньої держави.

Від Переяславської авантюри до горбачовської перебудови Росія видала соток указів про заборону української мови, тобто по 13 з лишком за кожен сотню років. За чотири місяці 2005 року при «демократичній» владі верховні законодавці України вивергли півтора десятка проектів!!!

Ті, хто сьогодні носить із державним статусом російської мови в Україні, продовжують ту саму політику імперських сил. Вони вже мали своїх попередників у 1960-х роках. Директор Інституту мовознавства АН УРСР академік Іван Білодід на науковому серйозі переконував, що в українського народу є дві рідних мови – російська і українська. На сценічному рівні двомовність розкручували через Штепселя і Тарапуньку. Тепер наплодили „двоязычних” на підмостках – від кроликів до смердючок. Та що там говорити, коли добрячий гурт обранців найвищого органу українського народу – Верховної Ради – цілеспрямовано виступає російською мовою!?

Держави-імперіалісти визнали свої злочини, вчинені проти пригноблених ними народів. Франція вибачилася перед народом Алжиру, Японія – перед народом Китаю. Росія не тільки не вибачилася, а й робить усе, аби її злочини – агресії, голодомори, репресії, зросійщення – перед українським народом замовчувалися. Це було продемонстровано її делегацією на сесії ООН 2003 року, коли розглядалося питання голодомору 1933 року в Україні. Невизнаний злочин є основою для повторення його в майбутньому. Тому й маховик русифікації України, як політики етноциду українського народу, Росія розкручує масштабно й безупинно. Її політичні диверсанти, комуністи-п'ятиколонники, регіонали, які у войовничому наступі на Україну, невпинно руйнують етнічне середовище. Оті проекти законів про „захист” російської мови в Україні є не тільки наслідком політики

русифікації, а й цілеспрямованим етноцидом українського народу. Існує загроза, що за кілька років зможемо почути і територіальні претензії: тут наша мова, наші підприємства, то ж і земля наша.

31 травня 1933 року італійський консул у Харкові Сержіо Граденіго писав у своєму звіті «Голод і українське питання» посольству Італії в Москві: «Цей голод штучний і спеціально створений для того, аби «провчити селян»... Наслідком теперішнього лиха в Україні буде російська колонізація цієї країни, яка призведе до зміни її етнографічного характеру. В майбутньому і, либонь, дуже близькому майбутньому, ніхто більше не говоритиме про Україну чи український народ, до того ж і про українську проблему, бо Україна стане де-факто територією з переважно російським населенням... Голод і далі шаленіє й нищить людей, і просто неможливо збагнути, як може світ залишатися байдужим до такого лиха». Наслідки всіх голодоморів – 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 років – український народ пожинає донині.

Руйнування мови – це роздвоєння душі народу. В такому разі завжди буде пожива для ворогів України, котрі накидатимуть нам свою згубну політику, а ми, як нація, будучи на прив'язі коло чужого воза, постійно потерпатимемо як не від одних, так від інших злочинств.

Україна – це насамперед висока духовність, оперта на довговікові історичні традиції. За радянської влади чужа ідеологія нищила, забороняла, утискувала народну культуру – звичаї, традиції, свята та обряди, пісні та мистецтво. Із найспівучішого у світі народу українців перетворили на споживачів антикультурного конгломерату. Вся пропаганда через засоби масової інформації зводиться до того, аби люди жили не за високими ідеалами, чинили не по правді та добру, а за фізичними, цебто тілесними, потребами, були просто біороботами.

Якщо раніше різними способами старалися фізично винищувати людей, то тепер, через зменшення опору етносу від голодовок та репресій, намагаються розітлити народ із середини, знікчемити його душу. Політика антиморалі і розбещеності в Україні призвела до руйнування сім'ї, як осередку нації, – 55 розлучень на сто шлюбів. Для того нині й розгорнуто програму винародовлення української нації. Руйнування економіки, грабунок народного добра і, як наслідок, зубожіння населення та його вимирання. А ще витіснення з України інтелектуальних і працьовитих громадян. Все це можна розглядати як вивільнення території для інших етносів. Йде повальна розруха основи основ народу – українського села, його життєздатної хліборобської суті. Знищення духовності через цілеспрямований потопт народної культури, через упадок літератури, мистецтва, кіно. Позбавлення його національної сутності і повсюдна пропаганда космополітизму, який замінив інтернаціоналізм, розмивання народних ідеалів та засад людського співжиття. Нестримна пропаганда у засобах масової інформації, особливо на телебаченні, антиморалі: грабунок, а не чесна праця, перевага зла над добром, сексу над коханням. Підточування здоров'я нації через куріння, алкоголь, наркотики серед обох статей. Усе це разом звело до того, що за роки незалежності України нас, громадян держави, зменшилося із 52 до 47 мільйонів.

За даними Статистичного управління України чисельність українського

народу на 1 серпня 2006 року становила 46741840 чоловік, з яких на сільське населення припадає 14960000 людей. Смертність трохи зменшилася: у 2005 р. була 17,2 чол. на 1000 осіб, а в 2006 р. – 16,7.

Доки держава не візьметься за реальне фізичне і духовне відродження, то сьогоднішні геноцидні прояви дорого обійдуться українському народу в майбутньому. А це станеться тільки тоді, коли Україна буде державою для українського народу. Тим силам, які здійснюють винародовлення українців хочеться нагадати, що злочин без покари не буває. Рано чи пізно настане розплата. Так, як голод проти українців 1932-1933 років обернувся холокостом для євреїв у війну 1941-1945 років.

Система влади в Україні не змінилась. Міняються лише персонажі у владі. Натомість змінилися засоби визиску та грабунку народу. Нищення стало витонченішим, фізично невідчутним, але повальним.